

прийомів навчання, дидактика школознавства, теорія виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KHOMENKO Liudmyla – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University.

Scientific interests: clothing design, development of technological schemes and processing methods, analysis of clothing modeling and design systems, methods of organizing design activities in the field of technological education.

BEZLIUDNA Nataliia – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University.

Scientific interests: development of theoretical and practical issues related to the professional training of students of higher education, analysis of forms and methods of teaching methods, didactics of school studies, theory of education.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2025 р.

Стаття прийнята до друку 13.03.2025 р.

УДК 37.014.5:37.018.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-262-269

ЧЕРНЕНКО Олександр –

кандидат педагогічних наук, доцент, докторант
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7012-1797>
e-mail: Chernenko_O.V.fp@gmx.com

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Стаття присвячена дослідженню використання результатів оцінювання як інструменту підвищення якості освітнього процесу у ЗВО. У роботі акцентовано увагу на необхідності вдосконалення методик оцінювання знань, умінь і навичок студентів для забезпечення ефективності навчання та відповідності сучасним вимогам. Постановка проблеми ґрунтується на викликах вищої освіти, де якість підготовки фахівців залежить від здатності викладачів адаптувати навчальні програми до потреб суспільства й ринку праці. Автор наголошує, що оцінювання відіграє ключову роль у виявленні слабких місць у засвоєнні матеріалу, забезпеченні зворотного зв'язку та оновленні змісту дисциплін.

Метою статті є вивчення можливостей використання результатів оцінювання для підвищення якості освіти, обґрунтування їхньої ролі у вирішенні проблем навчання та розробка практичних рекомендацій для ЗВО. У дослідженні розглянуто методологічні аспекти педагогічного контролю, зокрема тривалість, системність, глибину розуміння та практичне застосування знань. Критерії оцінювання мають бути простими, гнучкими й об'єктивними, враховуючи специфіку фахових дисциплін. Автор аналізує систему ECTS як основу для оцінки результатів навчання, підкреслюючи її переваги (прозорість, гнучкість траєкторій) та недоліки (складність, нерівність застосування).

Виклад основного матеріалу включає аналіз шляхів використання результатів оцінювання: від виявлення проблемних тем до впровадження інноваційних методик викладання, таких як проєктне навчання чи кейс-метод. Запропоновано модульну структуру курсів для точного обліку навантаження (5 кредитів = 125–150 годин), а також методи аналізу даних оцінювання – кількісного (статистика) та якісного (вивчення робіт). Практичні підходи охоплюють індивідуалізацію навчання, удосконалення методик і перегляд програм на основі зворотного зв'язку від студентів.

Особливу увагу приділено оцінюванню якості освітніх програм під час акредитації, де враховуються їхня структура, зміст, відповідність стандартам і ресурсне забезпечення. Автор пропонує критерії для оцінки програм, які включають проєктування, практичну спрямованість, доступність і прозорість. Використання результатів оцінювання сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників, оптимізації ресурсів і стимулюванню інновацій.

Висновки підкреслюють, що систематичне застосування результатів оцінювання є невід'ємною частиною якісної освіти. Воно дозволяє адаптувати програми до сучасних реалій, вдосконалювати викладання та готувати фахівців, затребуваних на ринку праці. Успіх залежить від чіткості критеріїв, технологічної підтримки та готовності ЗВО до змін, що відкриває перспективи для подальшого розвитку вищої освіти в Україні.

Ключові слова: якість освіти, ECTS, освітня програма, навчання, ЗВО, критерії оцінювання, контроль навчання.

CHERNENKO Oleksandr –

Candidate of Pedagogical Sciences,
associate professor, doctoral student
of the Central Ukrainian Volodymyr Vinnichenko State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7012-1797>
e-mail: Chernenko_O.V.fp@gmx.com

USING ASSESSMENT RESULTS TO IMPROVE THE QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS

The article is devoted to the study of using assessment results as a tool for enhancing the quality of the educational process in HEIs. It emphasizes the need to improve methods for evaluating students' knowledge, skills, and competencies to ensure effective learning and alignment with contemporary demands. The problem statement is rooted in the challenges of higher education, where the quality of specialist training hinges on instructors' ability to adapt educational programs to societal and labor market needs. The author highlights that assessment plays a pivotal role in identifying weaknesses in material mastery, providing feedback, and updating course content.

The purpose of the article is to explore the potential of using assessment results to improve educational quality, substantiate their role in addressing learning challenges, and develop practical recommendations for HEIs. The study examines methodological aspects of pedagogical control, including its duration, consistency, depth of understanding, and practical application of knowledge. Assessment criteria should be simple, flexible, and objective, taking into account the specifics of professional disciplines. The author analyzes the ECTS system as

a foundation for evaluating learning outcomes, noting its advantages (transparency, flexibility of trajectories) and shortcomings (complexity, inconsistent application).

The main content includes an analysis of ways to utilize assessment results: from identifying problematic topics to implementing innovative teaching methods such as project-based learning or the case method. A modular course structure is proposed for precise workload accounting (5 credits = 125–150 hours), alongside quantitative (statistical) and qualitative (work analysis) methods for evaluating data. Practical approaches encompass individualizing learning, refining teaching methods, and revising programs based on student feedback.

Special attention is given to evaluating the quality of educational programs during accreditation, considering their structure, content, compliance with standards, and resource provision. The author suggests criteria for program assessment, including design, practical orientation, accessibility, and transparency. Leveraging assessment results enhances graduates' competitiveness, optimizes resources, and fosters innovation.

The conclusions underscore that the systematic use of assessment results is integral to quality education. It enables program adaptation to modern realities, improves teaching practices, and prepares specialists in demand on the labor market. Success depends on clear criteria, technological support, and HEIs' readiness for change, opening prospects for the further development of higher education in Ukraine.

Key words: quality of education, ECTS, educational program, learning, HEI, assessment criterion, learning control.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вища освіта потребує від викладачів постійного пошуку ефективних методів і засобів підвищення якості навчання. Не останню роль у цьому процесі відіграє методика оцінювання здобутих знань, вмінь та навичок студентами ЗВО, оскільки саме від оцінювання залежить формування стратегії удосконалення якості освітнього процесу. Вибір шкали оцінювання результатів професійної підготовки має враховувати фахові компетентності майбутніх спеціалістів, що передбачені стандартами вищої освіти. Оцінювання має бути простим, гнучким, об'єктивним. На практиці, використання результатів оцінювання дає змогу викладачам виявляти проблемні аспекти у засвоєнні навчальних дисциплін студентами та адаптувати існуючі навчальні програми до потреб сьогоднішнього дня.

Необхідність використання результатів оцінювання студентів у ЗВО є базою для підвищення якості освітнього процесу, що пояснюється методологічно-педагогічними причинами. По-перше, аналізування динаміки успішності студентів дозволяє виявляти слабкі місця в засвоєнні навчального матеріалу з конкретних дисциплін. Наприклад, низькі бали з певної теми можуть вказувати на її складність, неефективність викладання, у наслідок чого, викладачам необхідно вчасно скоригувати методи чи зміст. По-друге, результати оцінювання забезпечують зворотний зв'язок як для студентів, які можуть зрозуміти свої помилки на практичних заняттях, так і для викладачів, які отримують інформацію про результативність своєї педагогічної праці, що сприяє вдосконаленню дидактичних технологій. По-третє, моніторинг даних оцінювання допомагає адаптувати навчальні програми з конкретних фахових дисциплін до сучасних реалій життя, тим самим оновлюючи застарілий матеріал, трансформували його у відповідності до потреб роботодавців.

Отже, розглянемо можливі шляхи використання результатів оцінювання як інструменту підвищення якості вищої освіти, а також сформуємо практичні рекомендації щодо їхнього впровадження у ЗВО.

Мета статті – вивчити можливості використання результатів оцінювання студентів у ЗВО як інструменту для підвищення якості освітнього процесу, обґрунтувати їхню роль у виявленні проблем навчання, забезпеченні зворотного зв'язку, адаптації навчальних програм до сучасних

вимог роботодавців, а також, на основі цього, запропонувати науково-практичні підходи щодо їхнього впровадження з метою удосконалення дидактики вищої школи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості оцінювання знань студентів та покращення якості освітнього процесу були предметом досліджень українських вчених: О. В. Бондаренко, Т. О. Вакуленко, Ю. О. Жук, Т. І. Коваленко, В. Г. Кремень, В. І. Луговий, Н. В. Морзе, В. М. Новіков, О. В. Співаковський, М. М. Фіцула та інші. Вибір і порівняння методик оцінювання, розробка освітніх програм відображені у працях таких зарубіжних вчених, як: П. Дж. Блек, Д. Віліам, К. ДеЛука, Л. М. Ерл, Д. А. Клінгер, Р. Дж. Стігінс, Дж. А. С. Хетті, А. Шляйхер та інші.

Проте, можливості використання результатів оцінювання для покращення якості освітнього процесу були недостатньо вивчені, що зумовлює подальші науково-методологічні пошуки з даної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. При оцінюванні рівня засвоєння студентами ЗВО різноманітних предметів потрібно брати до уваги кілька важливих науково-методичних правил: по-перше, тривалість і системність педагогічного контролю; по-друге, глибину розуміння взаємозв'язків між явищами, законами й принципами дисципліни; по-третє, здатність застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці під час виконання завдань, самостійність у обґрунтуванні власних думок. Критерії оцінювання мають ґрунтуватися на загальних педагогічних принципах вищої школи, враховуючи при цьому унікальні особливості кожної навчальної дисципліни відповідного циклу професійної підготовки фахівців. Проте, через специфіку фахових дисциплін створення єдиних універсальних критеріїв оцінювання компетентностей студентів залишається складним завданням, що потребує подальшого наукового переосмислення.

О. В. Оніпко наголошує, що «реформування вітчизняної системи освіти, адаптація її до умов соціально орієнтованої економіки, трансформація та інтеграція її до європейського та світового співтовариства, реалізація програми навчання протягом усього життя, а особливо аналіз сучасного стану оцінювання знань і вмінь студентів гостро поставили проблему поліпшення якості педагогічного оцінювання» [8]. Охарактеризуємо

сутність наукової категорії «оцінювання знань» учасників навчального процесу.

«Оцінка (за визначенням С. С. Марчук) – виражене в умовних знаках (балах) і в оціночних судженнях учителя ступеня засвоєння учнями знань, умінь і навичок відповідно до навчальних шкільних програм» [7, с. 176].

В. Бахрушин вказує, «критерій оцінювання – це певне правило, за яким ми приймаємо рішення про відповідність чи невідповідність оцінюваного об'єкта встановленим вимогам, його зарахування до певного класу за якістю вищої освіти тощо. Тому він повинен являти собою не просто опис деякого показника або його розрахункову формулу. Він також має задавати множину допустимих або недопустимих (у цілому або для кожного класу) значень цього показника. Найчастіше з цією метою вказують граничні (мінімальні чи максимальні) значення, діапазони допустимих значень або оптимальні значення показників» [1].

У вищій школі методика оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів освіти ґрунтується на шкалі ECTS, що застосовується у всіх країнах ЄС.

У Законі України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII, стаття 1. п. 9 викладено тлумачення: «Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ECTS) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти» [9].

«Шкала оцінювання ECTS / ЄКТС базується на обсязі роботи, яку студент має виконати для досягнення певних результатів. Це знання, розуміння та вміння, які студент повинен засвоїти після завершення модуля або курсу. І кредитна система допомагає університетам в різних країнах зрозуміти, наскільки добре студент справляється зі своїми навчальними обов'язками. Один академічний рік зазвичай дорівнює 60 кредитам ECTS (приблизно 1500–1800 годин роботи студента). Кожен курс або модуль має свою власну кількість кредитів, яка відображає його вагу в загальній програмі. Система дозволяє студентам самостійно обирати свою освітню траєкторію, наприклад, визначати, в якій послідовності вивчати ті чи інші дисципліни, а також впливати на тривалість навчання. Кредити присуджуються студентам тільки після успішного завершення курсу або модуля, що передбачає здачу всіх необхідних екзаменів та інших форм контролю. Також кредити ЄКТС, залежно від вишу, часто зараховуються при проходженні практики: тоді студентам потрібно показати, що у процесі вони здобули певні навички або знання та здатні використовувати їх в умовах реального світу» [4].

«Для оцінювання якості впровадження ЄКТС можна скористатись такими показниками: а) освітні компоненти виражаються через відповідні результати навчання, а чітка інформація щодо їх рівня, кредитів, реалізації та оцінювання є доступною; б) навчання може бути завершено протягом офіційно визначеного часу (тобто навчальне навантаження, пов'язане з навчальним роком, семестром, триместром або окремим компонентом курсу, є реалістичним); в) щорічний моніторинг відстежує будь-які зміни в структурі освітніх досягнень та отриманих результатів, після чого виконується відповідний перегляд; г) студентам надається детальна інформація та поради, завдяки чому вони можуть дотримуватись послідовності виконання освітньої програми, використовувати можливості гнучких навчальних траєкторій і вибирати освітні компоненти відповідного рівня для своєї кваліфікації; д) студентів негайно повідомляють про їхні результати» [5].

«Однак, кредитна система також має деякі недоліки: а) може бути складною для розуміння та використання, особливо для тих студентів та викладачів, які стикаються з нею вперше; б) може сприяти надмірному навантаженню на студентів, оскільки вимагає від них великої кількості самостійної роботи та вивчення матеріалу; в) не всі університети та країни використовують систему ЄКТС однаково, що може призвести до нерівності в оцінюванні та визнанні навчальних досягнень» [4].

На основі загальноприйнятих у ЗВО підходів до оцінювання, вважаємо за важливе наголосити на важливості розробки на кожній кафедрі або циклової комісії у ЗВО критеріїв оцінювання для кожної дисципліни, які б враховували її специфіку. Такі критерії повинні охоплювати: 1) рівень осмислення теоретичних положень змісту дисципліни; 2) ступінь опанування матеріалу; 3) ознайомлення з сучасною спеціалізованою літературою; 4) здатність застосовувати теорію на практиці, включаючи розв'язання задач, вправ, завдань, тестів і використання комп'ютерних технологій; 5) знання історичного контексту науки, що лежить в основі дисципліни; 6) логічність, структурованість і переконливість викладу різних думок. Чітко визначені критерії оцінювання знань сприятимуть формуванню творчого підходу до навчання, сприятимуть розвитку талантів у студентів. Вибір диференційованої шкали оцінювання по ECTS студентів сприяє більш об'єктивному визначенню засвоєного ними рівня знань, умінь, навичок, компетентностей, які передбачені навчальними програмами дисциплін та стандартами вищої освіти, положеннями затвердженими МОН України (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Оцінювання за школою та критеріями ECTS

Сума балів	Оцінка ЄКТС	Національна шкала	Контрольні заходи	Критерії оцінювання
1	2	3	4	5
90–100	A	відмінно	Контрольні заходи виконані	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі.

			лише незначною кількістю помилок	3	відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Студент активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
82–89	B	добре	Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками		Оцінюється завдання, в якому відтворюється значна частина навчального матеріалу з високим рівнем розуміння. Студент демонструє знання ключових положень дисципліни, вміє їх пояснити та частково аналізувати, робить логічні висновки. Практичні завдання виконані правильно, але переважно за типовими алгоритмами, без значної ініціативи у розробці власних підходів.
75–81	C	добре	Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок		Студент засвоїв основні положення дисципліни, може їх викласти, однак аналіз і висновки поверхневі або недостатньо обґрунтовані. Участь у заняттях середня, відповіді повні лише частково, допускаються суттєвіші помилки чи неточності, які потребують виправлення.
64–74	D	задовільно	Контрольні заходи виконані непогано, але зі значними помилками		Студент має загальне уявлення про тему, але розуміння поверхневе, аналіз слабкий або відсутній. Участь у заняттях пасивна, відповіді неповні, допускаються грубі помилки в теоретичній частині, які не критичні для загального розуміння.
60–63	E	задовільно	Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям		Активність на заняттях мінімальна, відповіді фрагментарні, допускаються значні помилки, які ускладнюють розуміння. Практичні завдання виконані на базовому рівні з помітними недоліками, але відповідають мінімальним вимогам.
35–59	FX	незадовільно можливістю повторного складання	3	Студенту надається можливість скласти повторну перездачу предмету	Студент не засвоїв основну суть матеріалу, відповіді хаотичні, з грубими помилками, аналіз і висновки відсутні. Практичні завдання виконані частково або з суттєвими помилками, що унеможливають їх зарахування без доопрацювання.
0–34	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3	Студент повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)	Оцінюється невиконане завдання або відповіді, що не демонструють жодного розуміння матеріалу. Знання студента фрагментарні або відсутні, виклад безсистемний, з критичними помилками, що свідчать про повне нерозуміння теми. Практичні завдання не виконані.

*уточнено автором на основі праць: [5; 6].

Якість підготовки фахівців у вищій школі великою мірою залежить від своєчасної педагогічної діагностики досягнень студентів. Оскільки, без розуміння глибини засвоєння навчального матеріалу, темпів прогресу та індивідуальних здібностей кожного студента, викладачеві неможливо забезпечити найкращі педагогічні умови формування необхідного рівня знань, вмінь, навичок. У цьому контексті педагогічна діагностика має: по-перше, спиратися на аналіз сутності її показників оцінки; по-друге, відповідати принципам організації контрольних заходів; по-третє, застосовувати ефективні методи й засоби, набуваючи системного, комплексного та результативного характеру; по-четверте, охоплювати не лише студентів, а й викладачів і адміністрацію ЗВО, що забезпечує системний підхід до удосконалення освітнього процесу.

Щоб гарантувати точний облік навчального навантаження студентів к навчальних предметів, пропонується виконувати наступні дії:

1. Запровадження навчальних змістовних модулів. Модуль – це складова частина навчального курсу, яка має чітко визначену спрямованість на досягнення цілей, із зазначенням технологій

навчання, обсягу навантаження, процедур оцінювання, критеріїв успішності, тривалості навчання та специфіки взаємодії між студентами й викладачами. При використанні модульної системи кожен курсовий блок має фіксований обсяг навантаження, наприклад, 5 кредитів (або число, кратне цій величині). Завдання формуються з урахуванням очікуваних результатів навчання та часу (у робочих годинах), необхідного студентові для їх виконання. Так, модуль на 5 кредитів передбачає від 125 до 150 годин роботи студента.

2. Щоб зрозуміти, скільки роботи в студентів за тиждень, місяць чи рік, викладачі розбирають кожен модуль, враховуючи, скільки часу йде на лекції, семінари, лабораторні чи практику, самостійне читання книжок, написання статей, підготовку до іспитів чи презентацій, і планують так, щоб годин вистачило на всі кредити.

3. Перевіряють, чи правильно порахували навантаження, просто питаючи студентів, що вони думають про обсяг роботи – це може бути розмова під час семестру чи анкета після курсу, щоб дізнатися, чи все реально встигнути.

4. Після проведення описування студентів чи змін у курсі видно, що навантаження замале чи

завелике, тоді його коригують – додають або прибирають завдання, міняють типи занять, щоб усе відповідало тому, скільки студенти реально можуть зробити за відведений час.

Важливо уточнити деякі особливості методики оцінювання по ECTS.

«У вишах України кредитна система ECTS працює наступним чином: один кредит – це 30 академічних годин по 40 хвилин, що дорівнює 20 звичайним годинам. Студент-бакалавр у середньому бере 60 кредитів за рік. Щоб закінчити навчання на молодшого бакалавра, треба зібрати 120 кредитів, а це два роки. Для повного бакалаврського диплома потрібно вже від 180 до 240 кредитів – тобто три-чотири роки, залежно від програми. Магістратура вимагає 90–120 кредитів, що займає півтора-два роки навчання» [4].

Для дисциплін, що завершуються іспитом, застосовується єдина система оцінювання: 60% підсумкової оцінки формується за результатами роботи протягом семестру (максимально можлива кількість балів за семестр становить 60), а 40% залежить від результатів іспиту. Специфіка оцінювання може варіюватися залежно від особливостей кожної дисципліни. У деяких випадках бали за окремі завдання, лабораторні роботи та контрольні заходи розподіляються таким чином, щоб їхня сума безпосередньо дорівнювала 60. В інших випадках нараховується максимум 100 балів, які потім коригуються множителем 0,6 для визначення семестрової складової. Іспит, як правило, складається з практичної та теоретичної частин, кожна з яких оцінюється максимум у 20 балів. Зазвичай для успішного завершення дисципліни необхідно набрати щонайменше 60% від максимальної оцінки за кожне завдання протягом семестру, хоча окремі викладачі можуть не враховувати цю умову за умови досягнення загального мінімального прохідного балу. На іспиті, однак, стандартно вимагається набрати не менше 60% балів за кожну частину (практичну та теоретичну), хоча винятки трапляються вкрай рідко.

Давайте розберемо, як аналізувати результати оцінювання, щоб вони реально допомагали покращувати навчання. Щоб оцінки стали чимось більшим, ніж просто цифрами, їх треба регулярно збирати й розбирати по полицках. Спершу важливо визначитися, за якими правилами оцінювати, щоб усе було зрозуміло студентам і викладачам – наприклад, скласти рубрики, де чітко написано, що має знати чи вміти студент, щоб не гадати, наскільки оцінка справедлива. Для проведення аналізу необхідно поразувати щось конкретне, типу середнього балу чи розкиду оцінок, щоб побачити, як справи в групі загалом, а потім уважно подивитися на письмові роботи, відповіді на іспитах чи відгуки студентів, щоб зрозуміти, де саме їм важко. Сьогодні це робити легше завдяки технологіям – електронні платформи типу LMS самі збирають дані, проводять тести он-лайн і видають готові звіти, тож викладач може швидко помітити проблему й підправити план занять чи спосіб пояснення.

Виникає питання, як отримані результати

використати в педагогічній практиці? Викладач має розуміти, що якщо комусь із студентів не дається засвоїти конкретну тему, можна додати заняття, пояснити простіше чи дати матеріали, які підійдуть саме невстигаючим здобувачам освіти. Розглянемо інший випадок, наприклад, якщо оцінки показують, що лекції не дуже цікаві, викладач може спробувати пожвавити навчальний матеріал – додати розбір кейсів, дискусії чи проекти, щоб студенти не просто слухали, а розуміли й брали активну участь. Ще оцінки можуть підказати, чи не пора оновити програму – якщо з року в рік на одних і тих самих темах усі студенти «плавають», може, вони застаріли чи занадто складні, і варто щось прибрати, додати актуальне або перенести на інший курс. Але є нюанси: якщо оцінки викладачі виставляють в журналах «для галочки» чи несправедливо, то й проведений аналіз успішності буде фіктивним, інколи буває, що студенти женуться за балами, а не за розумінням, і це вже ми говоримо не про справжнє навчання. До того ж, у викладачів не завжди вистачає часу чи сил розбиратися з купою даних, особливо коли група студентів велика чи графік щільний, за таких умов, допомогли б або адміністрація, або автоматизовані комп'ютерні системи. Загалом, якщо правильно працювати з результатами оцінювання, це дієвий спосіб знайти слабкі місця, покращити навчальний матеріал та методику викладання, зробити програми більш сучасними, але для цього потрібні зрозумілі правила, сучасні інструменти й бажання щось міняти. У майбутньому було б добре придумати підходи, які працювали б для різних предметів і вишів, щоб усе це стало ще зручніше.

Є. Булах, О. П. Волосовець та М. Р. Мруга вказують, що «незважаючи на технічні труднощі із запровадження інноваційної системи оцінювання та окремі поточні недоліки, що корегуються в процесі постійного аналізу та забезпечення якості системи, можна вважати, що свої функції система оцінювання виконує, успішно підтримуючи реалізацію експериментального навчального плану за принципами Болонської декларації» [2].

Водночас, ефективність цієї системи значною мірою залежить від якості самих освітніх програм, які є основою навчального процесу в ЗВО. Таким чином, виникає необхідність детального розгляду особливостей оцінювання якості цих програм, що відіграють ключову роль у досягненні цілей освіти.

Розглянемо особливості оцінювання якості освітніх програм для ЗВО.

У Законі України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року 2145-VIII стаття 1, п. 19 викладено: «Освітня програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання» [11].

«При акредитації оцінюється якість освітньої програми та процес її реалізації. Освітня програма може переглядатися та вдосконалюватися; достатність ресурсів має визначатися, виходячи з можливості їх використання зараз і в майбутньому. Відповідність Критеріям визначається станом на

момент проведення акредитаційної експертизи; події, що передували акредитації, реалістична оцінка перспектив є важливим контекстом, який дозволяє встановити, чи спроможний ЗВО забезпечити сталість у реалізації освітньої програми» [12, с. 7].

«Рекомендації щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми» були розроблені на основі «Методичних рекомендацій для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми» (див. табл. 2) з використанням матеріалів «Порадника щодо заповнення відомостей самооцінювання освітньої програми» (для закладів вищої освіти, 2019). Рекомендації містять інформацію стосовно відповідності освітньої діяльності Критеріям оцінювання якості освітньої програми з урахуванням річного досвіду застосування акредитаційних процедур в рамках підходів ESG-2015, пропозицій галузевих експертних рад та освітніх експертів. Оцінювання критеріїв будується на голістичному (цілісному) підході. Це означає, що судження про рівень відповідності певному Критерію експерти формулюють, беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів та їх контексту» [12, с. 5].

Таблиця 2.

Критерії оцінювання якості освітньої програми (національна та ECTS)

Назва критерію	Характеристика (спрощено)
1	2
Критерій 1. Проксування освітньої програми	
1.1. Досягнення результатів навчання	Програма відповідає стандартам вищої освіти за спеціальністю та рівнем.
1.2. Врахування професійних стандартів	Зміст програми відповідає професійним стандартам (якщо вони є).
1.3. Чітка мета програми	Мета програми відповідає місії та стратегії закладу.
1.4. Потреби заінтересованих сторін	Мета та результати враховують інтереси заінтересованих сторін.
1.5. Тенденції розвитку	Мета та результати враховують науку, ринок праці, регіональний контекст і досвід програм.
Критерій 2. Структура та зміст	
2.1. Обсяг програми	Обсяг у кредитах ECTS відповідає законодавству та стандартам.
2.2. Логічна структура	Зміст структурований, компоненти пов'язані та ведуть до мети.
2.3. Відповідність спеціальності	Зміст відповідає предметній області спеціальності.
2.4. Індивідуальна траєкторія	Програма дозволяє вибір дисциплін для індивідуального навчання.
2.5. Практична підготовка	Програма включає практику для професійних компетентностей.
2.6. Соціальні навички	Програма розвиває соціальні навички студентів.
2.7. Обсяг компонентів	Обсяг компонентів у кредитах відповідає навантаженню та результатам.
2.8. Практико-орієнтованість	Структура підтримує практичну спрямованість або дуальну освіту.
2.9. Сталий розвиток	Програма розвиває компетентності для цілей сталого розвитку до 2030.
Критерій 3. Доступ та визнання	
3.1. Правила прийому	Правила чіткі, зрозумілі, без

	дискримінації, оприлюднені.
3.2. Особливості програми	Правила враховують специфіку програми.
3.3. Визнання результатів	Визнаються результати з інших програм, зокрема академічної мобільності.
3.4. Неформальна освіта	Визнаються результати неформальної/інформальної освіти.
Критерій 4. Навчання і викладання	
4.1. Освітній процес	Процес відповідає законодавству, підтримує студентоцентризованість і свободу.
4.2. Інформація для учасників	Учасники отримують чітку інформацію про цілі, зміст і оцінювання.
4.3. Поєднання навчання і досліджень	Навчання пов'язане з дослідженнями відповідно до рівня та мети.
4.4. Оновлення змісту	Викладачі оновлюють зміст на основі науки та практик.
4.5. Інтернаціоналізація	Навчання і дослідження сприяють інтернаціоналізації.
Критерій 5. Контроль та доброчесність	
5.1. Оцінювання студентів	Критерії чіткі, зрозумілі, оприлюднені заздалегідь.
5.2. Кваліфікаційний іспит	Результати підтверджуються державним іспитом (де є).
5.3. Правила контролю	Правила чіткі, доступні, забезпечують об'єктивність і оскарження.
5.4. Академічна доброчесність	Є політика доброчесності, якої дотримуються усі.
Критерій 6. Людські ресурси	
6.1. Кваліфікація викладачів	Викладачі компетентні для реалізації програми.
6.2. Відбір викладачів	Процедури прозорі, недискримінаційні, ефективні.
6.3. Залучення роботодавців	Роботодавці та практики беруть участь у процесі.
6.4. Професійний розвиток	ЗВО підтримує розвиток викладачів.
Критерій 7. Освітнє середовище	
7.1. Ресурси	Ресурси забезпечують досягнення мети програми.
7.2. Доступ до інфраструктури	Учасники мають доступ до потрібних ресурсів.
7.3. Безпечне середовище	Середовище безпечне для здоров'я студентів.
7.4. Підтримка студентів	Є різноманітна підтримка для студентів.
7.5. Особливі потреби	Умови для осіб з особливими потребами достатні.
7.6. Антикорупція та безпека	Є політики проти корупції, дискримінації, цькування.
Критерій 8. Забезпечення якості	
8.1. Процедури якості	ЗВО розробляє, моніторить і переглядає програму.
8.2. Залучення студентів	Студенти беруть участь у перегляді програми.
8.3. Залучення роботодавців	Роботодавці беруть участь у перегляді програми.
8.4. Кар'єра випускників	Аналізується кар'єрний шлях випускників.
8.5. Реагування на моніторинг	Якість реагує на результати моніторингу.
8.6. Зовнішня якість	Враховуються рекомендації попередніх акредитацій.
8.7. Культура якості	Формується культура якості в ЗВО.
Критерій 9. Прозорість	
9.1. Правила для учасників	Правила чіткі, доступні, їх дотримуються.
9.2. Оприлюднення проекту	Проект програми оприлюднюється для обговорення.
9.3. Інформація про програму	Точна інформація про програму доступна на сайті.
Критерій 10. Навчання через дослідження	

10.1. Підготовка аспірантів	Програма готує до вирішення комплексних проблем.
10.2. Дослідження аспірантів	Діяльність відповідає науковому напрямку керівників.
10.3. Спеціалізовані ради	ЗВО може формувати ради для атестації.
10.4. Підтримка досліджень	Є ресурси та можливості для досліджень аспірантів.
10.5. Міжнародна спільнота	Аспіранти залучаються до міжнародної діяльності.
10.6. Діяльність керівників	Керівники активно досліджують і публікують.
10.7. Доброчесність	Забезпечується доброчесність керівників і аспірантів.

Джерело: спрощено та узагальнено автором на основі [3; 10; 12].

Моніторинг якості освітньої програми є важливим управлінським процесом, який забезпечує відповідність стандартам вищої освіти в Україні:

1. Оцінювання якості освітньої програми є діагностичним інструментом реалізації принципів Болонського процесу, завдяки чому забезпечується прозорість, порівнянність результатів, узгодженість зі стандартам європейського освітнього простору тощо.

2. Систематичне оцінювання програм дозволяє адаптувати їх до вимог роботодавців, здійснюючи підготовку випускників із базовими практичними навичками роботи.

3. Завдяки оцінюванню якості вдається перевірити забезпеченість ресурсами та оцінити якість інфраструктури ЗВО.

4. Оцінювання допомагає виявляти недоліки в навчальному процесі, усунути неузгодженість теорії та практики тим самими вдосконалювати програму дисципліни на основі отриманих даних.

5. Якісне оцінювання забезпечує підвзятність ЗВО перед стейкхолдерами, підвищуючи довіру до закладу через об'єктивний аналіз.

6. Активно стимулює впроваджувати інновації в освіті (комп'ютерні технології, активні методи навчання, проектні методики).

У зв'язку з цим, необхідність оцінювання якості освітньої програми у ЗВО пояснюється її роллю у забезпеченні відповідності міжнародним стандартам, підвищенні фахової компетентності випускників, зростання професійної мобільності, оптимізації ресурсів, усуненні недоліків викладання, прозорості перед стейкхолдерами, стимулюванні впровадженні інновацій, активізації наукових досліджень профільних кафедр. Без регулярного оцінювання ЗВО не зможуть гарантувати високий рівень підготовки фахівців. Крім того, оцінювання освітніх програм є вимогою акредитації системи забезпечення якості вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Огляд теоретичних положень і практичних підходів, представлених у статті, підкреслює багатогранну роль оцінювання у вдосконаленні навчального процесу згідно сучасних вимог. Встановлено, що використання результатів оцінювання при вивченні професійно-орієнтованих дисциплін є основою для підвищення якості освіти, оскільки дає можливість викладачам

виявляти труднощі у засвоєнні студентами навчального матеріалу, а у разі необхідності, своєчасно коригувати методи викладання чи зміст дисциплін. Обґрунтовано, що система ECTS у вищій школі сприяє стандартизації освіти, полегшує мобільність студентів між ЗВО, дозволяє гнучко накопичувати освітні кредити. Процес оцінювання виконує не лише функцію перевірки знань, але й забезпечує зворотний зв'язок, тим самим сприяє вдосконаленню викладацьких методів з врахуванням потреб студентів.

Аналіз навчальних програм проводиться, для того щоб гарантувати їх відповідність вимогам роботодавців та новим технологіям. Контроль якості вимагає періодично корегувати зміст дисциплін, замінюючи застарілі чи нецікаві теми фаховими компетентностями, що покращує підготовку студентів до роботи, мотивує викладачів застосовувати інноваційні підходи та оновлювати матеріал лекцій. Оцінка програм набуває особливого значення в процесі входження до європейського освітнього простору, де пріоритет надається практичній цінності знань і гнучкості навчання. Модульна структура навчальних курсів допомагає збалансувати навчальне навантаження учасників освітнього процесу.

Окрім вищевикладеного, варто визначити основні процедури проходження акредитації освітніх програм та запропонувати шляхи їх покращення, що може послугувати перспективами майбутніх досліджень.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Бахрушин В. Показники та критерії оцінювання вищих навчальних закладів. *Освітня політика*. Портал громадських експертів. 2014. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/189-pokazniki-ta-kriteriji-otsinyuvannya-vishchikh-navv%20chalnikh-zakladiv>.
- Булах І. Є., Волосовець О. П., Мруга М. Р. Проблеми оцінювання знань студентів у контексті вимог Болонської декларації. *Медична освіта*. 2011. № 2. С. 20–22.
- Бутенко А., Денискіна Г., Єременко О., Книш О., Сімшаг І., Требенко О. Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми : методичний посібник [Електронне видання]. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 127 с.
- Васильченко С. Що таке ЕКТС та як працює система навчальних кредитів в Україні та світі. Happy Monday. URL: [https://happymonday.ua/shho-take-ects](https://happymonday.ua/shho-take-ectshttps://happymonday.ua/shho-take-ects).
- Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система. Довідник користувача. URL: <https://kpi.ua/files/ECTS.pdf>.
- Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.
- Марчук С. С. Науково-теоретичні аспекти контролю і оцінювання навчальної успішності учнів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1. С. 170–176.
- Онїпко О. В. Оцінювання за шкалою ects: чи здатне воно задовольнити запити української вищої освіти? *Науково-практичний журнал «Наука і освіта»* 2009. № 7. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/45.pdf.pdf.

9. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

10. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Наказ МОН України від 15.05.2024 р. № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>.

11. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

12. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми. Затверджено НАЗЯВО від 17 листопада 2020 року. Київ : ТОВ «Український освітнянський видавничий центр «Оріон». 2020. 66 с.

REFERENCES

1. Bahrushyn, V. (2014). Pokaznyky ta kryterii otsinyuvannya vyshchikh navchalnykh zakladiv [Indicators and criteria for evaluating higher education institutions]. Osvitnya polityka. Portal hromadskykh ekspertiv. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/189-pokazniki-ta-kriteriji-otsinyuvannya-vishchikh-nav%20chalnykh-zakladiv>. [in Ukrainian]

2. Bulah, I. Ye., Volosovets, O. P., & Mruha, M. R. (2011). Problemy otsinyuvannya znan studentiv u konteksti vymoh Bolonskoyi deklaratsiyi [Problems of assessing students' knowledge in the context of the Bologna Declaration requirements]. Medychna osvita, (2), 20–22. [in Ukrainian]

3. Butenko, A., Denyskina, H., Yermenko, O., Knysh, O., Simshah, I., & Trebenko, O. (2024). Roz'yasnennya shchodo zastosuvannya Kryteriiv otsinyuvannya yakosti osvitnoyi prohramy: Metodychnyi posibnyk [Clarifications on the application of criteria for evaluating the quality of an educational program: Methodological guide] [Electronic edition]. Kyiv: Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity. [in Ukrainian]

4. Vasylenko, S. Shcho take YeKTS ta yak pratsyuye systema navchalnykh kredyiv v Ukraini ta sviti [What is ECTS and how does the credit system work in Ukraine and the world]. Happy Monday. Retrieved from <https://happy monday.ua/shho-take-ects>. [in Ukrainian]

5. Yevropeyska kredytna transferno-nakopychuvalna systema. Dovidnyk korystuvacha [European Credit Transfer and Accumulation System. User's guide]. Retrieved from <https://kpi.ua/files/ECTS.pdf>. [in Ukrainian]

6. Kozlova, H. M. (2014). Metodyka vykladannya u vyshchii shkoli: Navchalnyi posibnyk [Teaching methodology in higher education: Textbook]. Odesa: ONEY, rotaprynt. [in Ukrainian]

7. Marchuk, S. S. (2008). Naukovo-teoretychni aspekty kontrolyu i otsinyuvannya navchalnoyi uspihnosti uchniv [Scientific-theoretical aspects of monitoring and evaluating students' academic performance]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, (1), 170–176. [in Ukrainian]

8. Onipko, O. V. (2009). Otsinyuvannya za shkaloyu ECTS: Chy zdatne vono zadovolnyty zapytu ukraiyinskoyi vyshchoyi osvity? [Assessment according to the ECTS scale: Can it meet the demands of Ukrainian higher education?]. Naukovo-praktychnyi zhurnal “Nauka i osvita”, (7). URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/4_5.pdf.pdf. [in Ukrainian]

9. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 1 lypnya 2014 roku № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014, № 1556-VII]. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [in Ukrainian]

10. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro akredytatsiyu osvitnikh prohram, za yakymy zdiysnuetsya pidhotovka здобувачів вищої освіти: Nakaz MON Ukrayiny vid 15.05.2024 r. № 686 [On approval of the Regulation on accreditation of educational programs for training higher education seekers: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated May 15, 2024, № 686]. (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>. [in Ukrainian]

11. Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 5 veresnya 2017 roku № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017, № 2145-VIII]. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian]

12. Rekomendatsiyi shchodo zastosuvannya kryteriiv otsinyuvannya yakosti osvitnoyi prohramy [Recommendations on the application of criteria for evaluating the quality of an educational program]. (2020). Kyiv: TOV “Ukrayinskyi osvitniyskyi vydavnychiy tsentr ‘Orion’”. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЕРНЕНКО Олександр – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.
Наукові інтереси: використання результатів оцінювання для покращення якості освітнього процесу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHERNENKO Oleksandr – Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, doctoral student of the Central Ukrainian Volodymyr Vinnichenko State University.
Scientific interest: using assessment results to improve the quality of the educational process.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2025 р.
Стаття прийнята до друку 01.03.2025 р.

УДК 355.233.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-269-273

ШОСТАК Ігор –

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету №3 Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0373-0768>
e-mail: shostakigor21021986@gmail.com

КАБІЦЬКА Оксана –

старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету №3
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9906-1120>
e-mail: ovoloshina943@gmail.com